

हाताने मैला उचलणा-या सफाई कामगारांच्या नियुक्तीस प्रतिबंध करणे व त्यांचे पुनर्वसन अधिनियम, २०१३ च्या अंमलबजावणी अंतर्गत दुषित गटारामध्ये उतरून काम करतांना मृत झालेल्या मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्स यांच्या एकूण २२ वारसांना नुकसान भरपाई अदा करणेसाठी आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांचेमार्फत रु.२,००,००,०००/- (अक्षरी दोन कोटी रुपये) इतका निधी वितरीत करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग
शासन निर्णय क्र. हैमैऊ-२०२२/प्र.क्र. १२/सआक
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक :- ८ फेब्रुवारी, २०२३.

वाचा :-

- १) हाताने मैला उचलणा-या सफाई कामगारांच्या नियुक्तीस प्रतिबंध करणे व त्यांचे पुनर्वसन करणे अधिनियम २०१३,
- २) शासन निर्णय क्र. हैमैऊ-२०१९/प्र.क्र. २६८/अजाक, दिनांक १२/१२/२०१९,
- ३) राष्ट्रीय सफाई कर्मचारी आयोगाचे क्रमांक-११०५९/एसडी/एमएच/२०२०-आर एन्ड डी/३६३२ दि.२९/१२/२०२२ पत्रे व सहपत्रे,
- ४) वित्त विभाग, शासन निर्णय, क्रमांक-अर्थसं २०२२/प्र.क.४३/अर्थ-३, दिनांक ४/४/२०२२,

प्रस्तावना :-

हाताने मैला उचलणा-या सफाई कामगारांच्या नियुक्तीस प्रतिबंध करणे व त्यांचे पुनर्वसन करणे, अधिनियम २०१३ अंतर्गत महाराष्ट्र राज्यात दुषित गटारामध्ये उतरून काम करतांना मृत झालेल्या मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्स यांच्या वारसांना रु.१० लाख नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्यासंदर्भात मा. राष्ट्रीय सफाई कर्मचारी आयोग, नवी दिल्ली हे वेळोवेळी पाठपुरावा करत असतात.

तसेच, कित्येकदा मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्स यांच्या मृत्युच्या घटनेनंतर न्यायालयीन प्रकरणे उद्भवतात व काही प्रकरणांमध्ये रु.१० लाखाची नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्यासाठी संबंधित यंत्रणेकडे निधी उपलब्ध नसल्यामुळे किंवा त्यांची आर्थिक क्षमता नसल्यामुळे मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशानुसार सामाजिक न्याय विभागाने निधी तात्काळ उपलब्ध करून देण्याचे आदेश मा.न्यायालयाकडून दिले जातात. त्यामुळे मा. उच्च न्यायालयाने दिलेल्या आदेशाच्या अनुषंगाने अचानक उद्भवणाऱ्या मा.न्यायालयीन प्रकरणी मृत मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्सच्या वारसांना रु.१० लाख इतकी रक्कम नुकसान भरपाईपोटी अदा करणे या विभागास क्रमप्राप्त असते. अशा प्रकरणी मा. न्यायालयाच्या आदेशाची अंमलबजावणी न झाल्यास अवमान याचिका दाखल होण्याची शक्यता असते.

त्या अनुषंगाने महाराष्ट्र राज्यातील मृत मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्सच्या वारसांना नुकसान भरपाई अदा करण्याची बाब या विभागाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

महाराष्ट्र राज्यात अद्यापपर्यंत अशा एकूण २२ मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्सच्या वारसांना नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्यात आलेली नाही.

त्यास अनुसरून **सोबत जोडलेल्या विवरणपत्रातील नमूद २२ मॅन्युअल स्कॅव्हेंजर्स** यांच्या वारसांना नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्याकरीता **रु.२,००,००,०००/- (अक्षरी दोन कोटी रुपये)** इतका निधी वितरीत करण्यास या शासन निर्णयान्वये मान्यता देण्यात येत आहे.

२. सदरची रक्कम संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी **दिनांक ३१/३/२०२३ पूर्वी** या विभागाच्या **“८००, इतर जमा रकमा (०१) (०१) इतर जमा रकमा (०२५००१०८)”** या शिर्षाखाली जमा करण्यात यावी.

३. सदरील निधी **मागणी क्र.एन-३, (०३) (०३) महाराष्ट्र राज्य सफाई कर्मचारी आयोगास सहायक अनुदान (अ.जा.उ.यो.) कार्यक्रम, ३१-सहायक अनुदाने (वेतनेतर) (२२२५२६३१)** या लेखाशिर्षाखाली सन २०२२-२३ च्या अर्थसंकल्पिय तरतूदीतून खर्च करण्यात यावा.

४. सदर नुकसान भरपाईची रक्कम पुढील कार्यवाहीकरीता आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांचेकडे सुपूर्द करण्यात येत आहे. तसेच, सदरची रक्कम आहरीत करून आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांचेमार्फत **संबंधित जिल्हाधिकारी** यांना तात्काळ उपलब्ध करून द्यावी.

५. सदर शासन निर्णय वित्त विभागाच्या दिनांक ४/४/२०२२ च्या परिपत्रकान्वये प्रदान केलेल्या अधिकारानुसार निर्गमित करण्यात येत असून तो महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२३०२०९१७१९३७५७२२ असा आहे. हा शासन निर्णय डीजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(रा.ना.सवने)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रति,

- १) अ.मु.स. (वित्त), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- २) प्रधान सचिव (व्यय), वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई,
- ३) सचिव (सामाजिक न्याय), मंत्रालय, मुंबई,
- ४) विभागीय आयुक्त, कोकण / पुणे विभाग,
- ५) आयुक्त, समाजकल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे,
- ६) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१/२ (लेखापरिक्षा व अनुज्ञेयता), मुंबई / नागपूर,
- ७) जिल्हाधिकारी, मुंबई उपनगर/पुणे/ठाणे/सातारा/पालघर,
- ८) प्रादेशिक उपायुक्त, समाजकल्याण, मुंबई/ पुणे,
- ९) सहाय्यक आयुक्त, समाजकल्याण, मुंबई उपनगर, ठाणे, पालघर, पुणे, सातारा,
- १०) निवडनस्ती (सआक).

**हाताने मैला उचलणा-या सफाई कामगारांच्या कुटुंबियांना देण्यात येणाऱ्या नुकसान भरपाई बाबतच्या प्रलंबित प्रकरणांचे विवरणपत्र
(दिनांक ८/२/२०२३ च्या व्हीसी बैठकीनंतर अद्ययावत)**

अ. क्र.	जिल्हा	घटनेचे कार्यक्षेत्र	सफाई कामगाराचे नांव	मृत्यु दिनांक व घटनेचा तपशील	शासन निर्णयातील तरतुदीनुसार नुकसान भरपाई देण्यास सक्षम प्राधिकारी	सफाई कामगाराच्या कुटुंबास देण्यात येणारी नुकसान भरपाईची बाकी रक्कम	नुकसान भरपाई देण्यासाठी सक्षम प्राधिका-यांनी केलेली कार्यवाही
१	२	३	४	५	६	७	८
कोकण विभाग							
१	मुंबई उपनगर	मालाड	१) श्री.मूर्ती रामास्वामी हरीजन	दि.१६/२/२०१७ माणकुबाई निवास, मालवणी चर्च, मालाड	अध्यक्ष/सचिव, माणकुबाई निवास, मालाड व जिल्हाधिकारी, मुंबई उपनगर	१० लाख	मृत्यु झालेल्या प्रत्येक व्यक्तीच्या कुटुंबातील एका व्यक्तीस बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या आरोग्य विभागांतर्गत ठेका पध्दतीने नोकरीवर घेण्यात आले आहे.
			२) श्रीम. माया काशी हरिजन	(प) येथे चाळीतील सेप्टीक टाकी साफ करतांना		१० लाख	
			३) श्री काशीरामन हरिजन			१० लाख	
		* गोरेगांव	*१) श्री.अरुण कुमार पटेल	दि.३१/१२/२०१९ गोरेगांव (.पू)येथे चेंबरच्या टाकीत पडून मृत झालेल्या २ सफाई करतांना	आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, बृहन्मुंबई.	१० लाख	विभागास अहवाल प्राप्त नाही.
			*२) श्री.मनोज गोस्वामी			१० लाख	
२	ठाणे	मिरा-भाईंदर	१) उमाशंकर रमेश राय	दि.१३/७/२०१९	आयुक्त, मिरा भाईंदर मनपा	१० लाख	नुकसान भरपाई आयुक्त तथा न्यायाधिश, ४ थे कामगार न्यायालय, ठाणे येथे अर्ज दाखल करण्यात आला असून पुढील कार्यवाही चालू आहे.
		मनपा, जि.ठाणे	२) श्री.सुरेश रंगनाथ जोगदंड	मिरा भाईंदर मनपा हद्दीत अनुराधा इंडस्ट्रीयल इस्टेट,		१० लाख	
			३) श्री.अभिमान संभाजी उभाळे	काशिमिरा, मौ.घोडबंदर, जि.ठाणे येथे मलनिस्सारण कुंड साफ करतांना		१० लाख	
३	पालघर	नालासोपारा, ता.वसई	१) श्री सुनिल चावारिया	दि.३/५/२०१९ वसई विरार मनपा क्षेत्रातील आनंद व्ह्यु	सचिव/ अध्यक्ष आनंद व्ह्यु अपार्टमेंट व जिल्हाधिकारी, पालघर	१० लाख	जनहित याचिका क्र.४७७४/२०२० दाखल केली असून, प्रकरणी मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांच्या दि.१८.२.२०२१ च्या
			२) श्री भिका केसन बुंबक			१० लाख	

			३) श्री प्रदिप मिया सरोज	अपार्टमेंट येथील दुषित टाकी साफ करतांना		१० लाख	आदेशान्वये याचिका कर्त्यांनी नविन याचिका सादर करण्याच्या मुभेसह प्रस्तुत याचिका मागे घेतलेली आहे.
		विरार	१) श्री.नयन रघुनाथ बोये,	दि.१७/४/२०२०	जिल्हाधिकारी, पालघर व	रु.८ लाख	दुर्घटनेतील ४ मयत व्यक्तींच्या वारसांना
			२) श्री.जयेंद्र प्रकाश मुकणे	विरार (प) मधील	संबंधित घराचे मालक श्री.हेमंत	रु.८ लाख	नुकसान भरपाईची रक्कम देण्याकरीता
			३) श्री.तेजस राजू भाटे	रानपाडा गावांतील बोळीज येथे श्री.घरत यांच्या बंगल्यामागील सेप्टीक टँक साफ करतांना	मोरेश्वर घरत	रु.८ लाख	रु.८,००,०००/- इतकी रक्कम जिल्हाधिकारी कार्यालय, पालघर यांच्याकडे जमा असून उर्वरित रु.३२,००,०००/- अदा करणे बाकी आहे.
			*४) श्री.निलेश मुकणे			रु.८ लाख	
पुणे विभाग							
४	पुणे	ता.हवेली, जि.पुणे काळभोर	पद्माकर मारुती वाघमारे रुपचंद नवनाथ कांबळे सिकंदर उर्फ दादा पोपट कसबे कृष्णा दत्ता जाधव	दिनांक २/३/२०२२ रोजी जयमल्हार बिल्डिंग, पठारे वस्ती, प्यासा हॉटेलच्या मागे, कदमवाक वस्ती ता.हवेली, जि.पुणे येथे बिल्डिंगची टँक साफ करतांना	इमारत मालक व जिल्हाधिकारी, पुणे	रु.७.५० लाख रु.७.५० लाख रु.५.५० लाख रु.७.५० लाख	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, पुणे कार्यालयाकडून ४ पिडीतांच्या वारसांना दि.३०/६/२०२२ रोजी रु.२.लाख आरटीजीएस द्वारे व इमारत मालक श्री काळभोर यांनी रु.२.५० लाख प्रत्येकी इतकी नुकसान भरपाईची रक्कम अदा करण्यात आली असल्याचे सहा.आयुक्त, समाजकल्याण, पुणे यांनी कळविले आहे.
		----	*श्री.अजित सिंग	दि.१३/८/२०२२	विभागाकडे अहवाल प्राप्त नाही	रु.१० लाख	अहवाल मागविण्यात आला आहे.
		----	* प्रविण जाम्तरदारी	दि.२८/१/२०२२	विभागाकडे अहवाल प्राप्त नाही	रु.१० लाख	अहवाल मागविण्यात आला आहे.
	*सातारा	--	*अनिरुध्द लाड	दि.१४/९/२०२२	विभागाकडे अहवाल प्राप्त नाही	रु.१० लाख	अहवाल मागविण्यात आला आहे.
		एकुण	२२			२,००,००,०००/-	